

**ROMANYA TÜRÖK TOPLULUKLARI
ÖRNEĞİNDE İKİ DİLLİLİK**

NERİMAN HASAN

**ROMANYA TÜRİK TOPLULUKLARI
ÖRNEĞİNDE İKİ DİLLİLİK**

**EDİTURA UNİVERSİTARĂ,
BUCUREȘTI, 2011**

Tehnoredactare computerizată: Angelica Mălăescu
Coperta: Angelica Mălăescu

Copyright © 2011
Editura Universitară
Director: Drd. Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33,
Sector 1, București
Tel.: 021.315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL
CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR
(C.N.C.S.I.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Romanya türk topluluklari örneğinde iki dillilik /
Neriman Hasan. - București : Editura Universitară,
2011
ISBN 978-606-591-150-5

811.512.161

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate autorului.

Distribuție: tel./fax: 021.315.32.47
021.319.67.27
comenzi@editurauniversitara.ro

ISBN 978-606-591-150-5

0.1. İÇİNDEKİLER

0.2. ÖNSÖZ	9
0.3. KISALTMALAR	12
0.4. TABLOLAR CETVELİ	13
0.5. GİRİŞ	21
0.5.1. Neden İki Dillilik	21
0.5.2. Araştırmanın Konusu, Kapsamı ve Sınırları	23
0.5.3. Araştırmanın Amacı	23
0.5.4. Araştırmanın Yöntemi	23
I. BÖLÜM: İKİ DİLLİLİĞE GENEL BİR BAKIŞ TEORİ VE KAVRAMLAR	27
1.1. İKİ DİLLİLİKTE TANIMLAMALAR VE BAZI İKİ DİLLİLİK TIPLERİ	27
1.2. İKİ DİLLİLİKTE SÜREÇLER	38
1.2.1. İki Dillilikte Dil Edinimi	38
1.2.2. İki Dillilikte Gelişim	44
1.2.3. İki Dillilikte Yeterlilik	47
1.3. İKİ DİLLİLİKTE DİL KULLANIM ÖZELLİKLERİ VE DİL OLAYLARI	54
1.3.1. Etkileşim	54
1.3.2. Ödünçleme	58
1.3.3. Dil Karışımı	60
1.3.4. Düzenek Kaydırma	63
1.3.5. İki Değişkenli Dil	67
1.3.6. Yarım Dillilik	71
1.3.7. Dilin Unutulması	73
1.3.8. İki Dilliliğin Kullanım Alanları	74
1.3.9. Dilin Korunması, Geçişimi ve Dilin Ölümü	75
1.4. İKİ DİLLİ TOPLULUKLAR	80
1.4.1. İnsan Topluluklarında İki Dilliliğin Oluşmasının Bazı Sebepleri	81
1.4.2. Dil Siyasetlerinden Bazı Örnekler	87
1.4.3. Dünyada İki Dillilik Örnekleri	91
II. BÖLÜM: ROMANYA'DA ETNİK ÇEŞİTLİLİK	101
2.1. ROMANYA VE ROMENLERİN TARİHÇESİ	101

2.2.	ROMANYA MİLLÎ AZINLIKLARININ TARİHÇESİ	111
2.3.	KOMÜNİST REJİMİ DÖNEMİNDE ETNİK TOPLULUKLARIN DURUMU	117
2.4.	1989 İHTİLÂLİNDEN SONRA ROMANYA MİLLÎ AZINLIKLARININ DURUMU	119
2.5.	ROMANYA TÜRKLERİ	121
2.6.	1989 İHTİLÂLİNDEN SONRA ROMANYA TÜRKLERİNİN DURUMU	128
2.6.1.	Siyaset Alanı	128
2.6.2.	Ekonomik Alan	129
2.6.3.	Kültür Alanı	130
2.6.4.	Medya Alanı	130
2.7.	ROMANYA'DA TÜRKÇE EĞİTİMİ	132

III.	BÖLÜM : ROMANYA TÜRKLERİNDE İKİ DİLLİLİK	143
3.1.	GENEL ÇERÇEVE	143
3.1.1.	Anket Sorularının ve Cevap Seçeneklerinin Niteliği	143
3.1.2.	Örneklemin Seçimi	144
3.1.3.	Anketin Uygulanmasında Tutulan Yol	145
3.1.4.	Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi	145
3.2.	ANKETE KATILANLARININ KİŞİSEL ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	146
3.2.1.	Yaş	146
3.2.2.	Cinsiyet	148
3.2.3.	Eğitim Durumu	149
3.2.4.	Görev Yeri	151
3.2.5.	İkamet Yeri	152
3.3.	ANKET SONUÇLARI VE YORUMLAR	153
3.3.1.	İki Dillilik Bölümü	153
3.3.1.1.	Tanımlama ve Edinim	154
3.3.1.2.	Dil Öğrenimi Sürecinde Gelişim	164
3.3.1.3.	Dil Öğrenimi Sürecinde Kullanım ve Yeterlilik	197
3.3.1.4.	Dilin Standart ve Varyant Şekilleri	229
3.3.1.5.	Dil Olayları	232
3.3.1.6.	Dilin Korunması	239
3.3.1.7.	Yaklaşım	252
3.3.2.	İki Kültürlülük Bölümü	253
3.3.2.1.	Tanımlama ve Edinim	253
3.3.2.2.	Alanlara Göre Bilgi ve Kullanımının Değerlendirmesi	256
3.3.2.3.	Yaklaşım	281

06. SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER	283
0.6.1. İKİ DİLLİLİK BÖLÜMÜ	283
0.6.1.1. İki Dilliliğin Tanımlaması ve Dil Edinimi .	283
0.6.1.2. Dillerin Gelişimi ve Kullanımı	284
0.6.1.3. Dillerin Gelişim ve Kullanıma Ayrılan Zaman	287
0.6.1.4. Dillerin Gelişebilme ve Korunabilmesinde Ortam ve Araçların Önemi	288
0.6.1.5. Dillerin Standart ve Varyant Şekillerinin Kullanımı	289
0.6.1.6. Dil Becerileri	290
0.6.1.7. Dil Yeterliliği	292
0.6.1.8. Dil Olayları	293
0.6.1.9. Yaklaşım	295
0.6.2. İKİ KÜLTÜRLÜLÜK BÖLÜMÜ	296
0.6.2.1. İki Kültürlülüğün Tanımlaması ve Bilgi Edinimi	296
0.6.2.2. Deneklerin İki Kültürlülük Bilgilerinin Değerlendirilmesi	297
0.6.2.3. Deneklerin İki Kültürlülük Bilgilerinin Kullanımının Değerlendirilmesi	298
0.6.2.4. Yaklaşım	299
0.7. KAYNAKÇA	301
0.8. DİZİN	306
0.9. ÖZET	309
0.10. ABSTRACT	310
0.11. EKLER	
0.11.1. Milliyet ve Ana Dillerine göre Romanya Millî Azınlıkları	311
0.11.2. Milliyet ve Dinlerine göre Romanya Millî Azınlıkları	312
0.11.3. Romanya Millî Azınlıklarının Genel Durumu	313
0.11.4. Harita: Romanya Türklerinin Vilâyetlere Göre Dağılımı	314
0.11.5. Fotoğraflar: Romanya'da Türk İzleri	315

0.2. ÖNSÖZ

İki dillilik, farklı dil toplulukları arasındaki iletişimin en önemli sonuçlarından biridir. İki dilliliğin milletlerarası, dinler arası, kültürler arası sınırların kaybolmasında etkisi vardır. İki dillilik, farklılıkları tanıma ve tanıtmaya, bunları anlama ve anlatma fırsatını verir. İki dilliliğin etkisini çevremizde sık sık görebiliriz. Hemen herkes başka bir dilden en az birkaç kelime bilir veya öğrenmeye çalışır. Dünyaya bu gözle bakınca görülecektir ki tek dillilerin sayısı gittikçe azalmaktadır.

Ancak iki dilliliğin yarattığı sorunlar da vardır. Siyasî, sosyal, ekonomik, kültürel, eğitim vb. sebepler yüzünden bazı ülke ve toplumlardaki iki dilliler, her iki dilde aynı bilgi ve beceriye sahip olmamaktadırlar. Bu durum, dillerden birinde iletişimin tam ve sağlam kurulmasını engellemektedir.

Ayrıca bir dilin sadece iletişim görevi yoktur. Dil, toplumun kültür değerlerini de taşır ve yeni nesillere aktarır. Dolayısıyla iki dillilikte sadece iletişim kurmak değil, dilde saklanan kültürel değerleri de bilmek, dil yoluyla onlara ulaşabilmek de önemlidir. Bu bakımdan iki dillilerin her iki dildeki bilgi ve beceri derecelerini tespit etmek son derece önemlidir. Bu bilgi ve becerilerin derecesi tespit edilirken, iletişim kurabilme becerisinin yanında dil aracılığıyla kültür değerlerine ulaşabilmenin ayrı bir önemi vardır.

İki dillilik, çeşitli topluluklarda veya bireysel seviyede, çeşitli şartlar altında ortaya çıkabilmektedir. Çoğunluğa sahip bir topluluk içinde, onlarla iç içe yaşayan bir azınlık topluluğunda veya fertlerde iki dilliliğin görülmesi doğaldır. Romanya'da yaşayan Türkler de bir azınlık olarak günümüzde iki dillilik olgusunu bütün yönleriyle yaşamaktadır.

Bu tezde Romanya Türkleri örneğinde iki dillilik konusu araştırılmıştır. Hem Romanya Türklerinde iki dillilik konusunun henüz araştırılmamış olması, hem de kendimiz Romanya Türklerinden ve iki dilli olmamız, bu konuyu seçmemizde etkili olmuştur.

Tezimizin amacı, iki dillilik kavramı çerçevesinde Romanya Türklerinin Türkçe ve Romencedeki bilgi ve becerilerini; Türkçe ve Romence eğitiminin durumunu tespit etmek; ana dili becerisinde herhangi bir eksikliğin tespiti hâlinde bu eksikliğin giderilebilmesi için bazı önerilerde bulunabilmektir.

Tez, giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu, kapsamı, sınırlıkları; gerekçesi ve araştırmada kullanılan yöntem açıklanmıştır.

Birinci bölüm, iki dillilikle ilgili teori ve kavramlar genel bir bakış niteliğindedir. Bu nedenle, bu bölüm konuya “giriş” özelliği taşımaktadır.

Bu bölümün ilk alt bölümünde iki dillilik kavramı, bununla ilgili konular ve bu konular üzerine bazı araştırmacıların görüş ve düşüncelerine yer verilmiştir. İki dillilik üzerine çalışmaları olan araştırmacıların tümü, kavramın izafiliğini ve çok yönlü olma özelliğini vurgulamışlardır. Böylece, burada kavram üzerine yapılan tanımlamalar, çizilen iki dilli profilleri, bunların tarifinde göz önünde tutulması gereken hususlar, iki dilli tipleri gibi konular özetlenerek, çok geniş bir alan olan iki dillilik konusuna açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Birinci bölümün ikinci alt bölümünde iki dillilikte edinim, gelişim ve yeterlilik gibi süreçler üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü alt bölümde iki dillilikte dil kullanımı özellikleri ve bununla ilgili dil olayları üzerine yapılan çalışma ve tartışmalara yer verilmiştir. Bu bölümün dördüncü alt bölümünde iki dillilik kavramı ve konularının, sosyal boyutu üzerine yoğunlaşmıştır. İki dilliliğin oluşmasındaki sebepler, dil siyasetleri ve dünyada bazı iki dillilik örnekleri gibi konulara bu bölümde yer verilmiştir.

İki dillilik konuları ve modelleri temelinde, Romanya Türklerini örnek alan bu tezde, anılan konuların ne derecede Romanya Türklerinde görülüp görülmediği ortaya konmaya çalışıldığından, ikinci bölümde Romanya’daki iki dilli topluluklar genel olarak tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu bölüm içerisinde Romanya Türklerine ayrı bir alt başlık ayrılmıştır. Bu bölümde, mevcut çalışma ve yayınlardan yararlanmanın yanında, konu ile ilgili kendi tecrübelerimden paylaşma ihtiyacı duyduğum bilgilere de yer verilmiştir.

Tezin üçüncü bölümü, asıl araştırmamıza ayrılmıştır. Araştırmamız, anket çalışmasına dayanmaktadır. Bununla ilgili yöntem ve teknikler ilk alt bölümde açıklanmıştır. Eğitime, esas kavram olarak yer verilen bu bölümde, Romanya Türk topluluklarında eğitimcilerin ve eğitim alanların ne derecede iki dilli olup olmadığı, bu oluşumda eğitimin etkisinin olup olmadığı ve iki kültürlülük ile ilgili durum tespiti yapılmıştır.

Sonuç bölümünde anket çalışması yoluyla Romanya Türklerinde iki dillilik ile ilgili olarak ortaya konan durum, çeşitli açılardan değerlendirilmiş, varsa eksiklerin giderilmesi ve sorunların çözümlenmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Doğrudan iki dillilik konusuyla ilgili temel çalışmaları olan araştırmacıların isimleri ve iki dillilikle ilgili terimler, tez metninin sonunda dizin hâlinde verilmiştir. Ayrıca Romanya'daki iki dilli topluluklarla ve özellikle Romanya Türkleriyle ilgili, bazı harita, tablo ve fotoğraflar da teze eklenmiştir.

Bu tezin hazırlamasında beni teşvik eden Romanya'daki hocam Prof. Dr. Enver MAHMUT ve Romanya Millî Eğitim Bakanlığından Dr. Leman ALİ Hanıma; tezin uygulama kısmında katkısı olan Romanya'daki tüm eğitim kurumları, öğretmen ve öğrencilere teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, tez çalışmalarımların teknik ihtiyaçlarını karşılayan Ankara'daki Kırım Türkleri Eğitim, Kültür ve İşbirliği Derneđi ve Balkanlardan Gelen Öğrencilere Yardım Derneđi yönetimlerine teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Tez çalışmalarımlarımın ilk adımlarında beni cesaretlendiren ve yol gösterici olan kıymetli hocam ve ilk danışmanım Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN'a şükranlarımı sunarım.

Tez çalışmalarımlarında yardımlarını esirgemeyen ve çalışmalarımların her aşamasını dikkatle izleyen ve inceleyen, tavsiye ve önerilerde bulunan kıymetli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Çetin PEKACAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunmayı da borç bilirim.

Ankara 2005